

356.331(45):614.25

NĚKTERÉ ASPEKTY PŘÍPRAVY A KARIÉRY VOJENSKÝCH LÉKAŘŮ V ITÁLII

Pplk. doc. MUDr. Svatopluk BÝMA, CSc., plk. prof. MUDr. Josef FUSEK, DrSc.
Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně, Hradec Králové
(rektor: plk. prof. MUDr. J. Fusek, DrSc.)

Všechny armády evropských demokratických států procházejí v současné době obdobím redukce a strukturálních změn. S tím vždy souvisí i otázky postavení a úkolů zdravotnické služby, systému přípravy zdravotnických pracovníků, zejména lékařů, a také otázky rozsahu a zaměření medicínského výzkumu v závislosti na činnosti vojsk. V každé armádě jsou tyto otázky řešeny způsoby, které závisí na tradici, celkové situaci ve společnosti, na finančních možnostech a v neposlední řadě též na možnostech trhu práce v dané zemi.

Italská armáda má velké zkušenosti z přípravy svých lékařů kombinovaným způsobem, kdy budoucí vojenští lékaři studují na civilní lékařské fakultě a zároveň jsou příslušníky vojenské lékařské akademie daného druhu vojska, v rámci které prodělávají základní a další vojenský výcvik. Situace na trhu práce u lékařů není v Itálii dobrá. Dlouhodobě přetrvává stav, kdy je několik tisíc lékařů bez práce i přes podstatné snížení počtů studentů na lékařských fakultách. Přesto se do

armády nehlásí dostatečný počet kvalitních absolventů civilních fakult, a to zejména z důvodů finančních. Současný stav je komplikován i tím, že italská zdravotnická služba vzhledem k tradici a možným problémům, na rozdíl od ostatních členských zemí NATO, nepřijímá na místa lékařů-vojáků z povolání ženy. Na druhé straně armáda trvá na svých kvalitativních požadavcích. Nelze totiž nikdy a nikde připustit situaci, kdy by se v armádě koncentrovali podprůměrní lékaři, kteří se nemohou uplatnit v civilu. Ztráta kreditu vojenské zdravotnické služby je pro velení italské armády nemyslitelná.

Přestože možnost vlivu armádního organismu při uvedeném způsobu studia je menší než u klasických vojenských lékařských akademií, je výsledná kvalita absolventů při přijatelných nákladech pro potřeby armády optimální. Například letectvo italské armády od svých vojenských lékařů vyžaduje, aby kromě vysokých odborných znalostí měli též vypěstovaný smysl pro práci v kolek-

tivu, cit pro jednání s lidmi a pro vedení podřízených. Zároveň musí být náročný a nekompromisní při plnění úkolů vojenského výcviku. K naplnění těchto požadavků je zaměřena i dlouhodobá příprava, kdy na rozdíl od civilních studentů jsou vojenští studenti vedeni k tomu, aby pomáhali svým kolegům v nižších ročnících, a tak se částečně spolupodíleli na výsledcích dosahovaných ve studiu. Za tuto pomoc jsou i hodnoceni. Jsou vedeni k přesnému plnění povinností a běžně jsou po nich vyžadovány úkoly, které k vojenskému způsobu života patří, avšak u nás jsou často považovány za bezúčelný drill. V rozvoji osobnosti vojenského lékaře na akademii hraje významnou roli církev. Akademie má svého kaplana a živý zájem o problematiku armády projevují i místní církevní autority.

Na druhé straně armáda umožňuje mladým lékařům po ukončení studia v rámci další kariéry plný rozvoj osobnosti, ale trvá na principu neporušitelnosti závazků, které lékař na sebe v době studia vzal, včetně délky služby. Po ukončení studia na lékařské fakultě a na Lékařské akademii letectva nebo pozemního vojska ve Florencii jsou zařazeni mladí lékaři v hodnostech poručíků na jeden rok na pokračovací školení, kde si dále doplňují vojenskoborné a odborné vzdělání. Poté jsou, obdobně jako je tomu ve Velké Británii, SRN nebo v Polsku, vysíláni k jednotlivým útvarům nebo na základny, kde stráví 2 roky. Po uplynutí této doby je možná specializační příprava. V současné době, v souladu s novými pravidly přijatými pro další vzdělávání lékařů v zemích ES, nemohou být lékaři bez specializací u vojsk na samostatných funkcích, což přináší do tohoto systému mnoho komplikací, a proto se uvažuje o možných změnách. Specializační obor si vojenští lékaři mohou vybrat podle potřeby armády, která nabízí specializační místa a jednotlivé obory. Pokud zájem o danou specializaci přesahuje možnosti armády, je proveden výběr, při němž se hodnotí výsledky studia a kvalita plnění služebních povinností ve všech oblastech. Lékař bez atestace má závazek na 8 let, který se započítává od ukončení doškolení (prakticky 9 let od promoce). Pokud se lékař specializuje, prodlužuje se mu závazek tak, že za každý rok specializační přípravy ve vojenských zařízeních se mu připočítává 1 rok, za 1 rok přípravy v civilních zařízeních 2,5 roku k úvazku. Průměrně trvá specializace 4 roky. Významným motivujícím činitelem pro setrvání v armádě je skutečnost, že vojenští lékaři jako jediní příslušníci italské armády mají právo na privátní praxi. Tato praxe je výhodná jak z hlediska zvýšení příjmů vojenských lékařů, tak i z hlediska udržování a zvyšování jejich kvalifikace.

Další možností je i kariéra lékaře-výzkumného pracovníka v některém z výzkumných zařízení armády. Zde rozhoduje především zájem a kvalita uchazeče. V účelových zařízeních jednotlivých druhů vojsk jsou možnosti a podmínky na vysoké

úrovni.

Jako příklad můžeme uvést výzkumné zařízení letectva, které se nachází na letecké základně PRATICA di MARE v blízkosti Říma, jehož součástí je i výzkumná medicínská základna letectva. Letecká medicína má v Itálii dlouholetou tradici. Její rozvoj začal již v průběhu první světové války, kdy bylo zjištěno, že selhání lidského faktoru je hlavní příčinou zhruba 90 % leteckých nehod. Zlatý věk rozvoje tohoto oboru v Itálii spadá zejména do meziválečného období, kdy italská letectví lékaři dosahovali špičkových výsledků. Na tuto úroveň se snaží jejich následovníci navázat.

Výzkumná medicínská základna letectva se zabývá v současnosti výzkumnými aktivitami aplikovaného a částečně i základního výzkumu, kde po prověření zahraničních nebo vlastních poznatků v oblasti letecké medicíny jsou zpracovávána doporučení pro zdravotnickou službu letectva. Zařízení neobsahuje léčebnou a posudkovou složku. Pracuje zde celkem 36 pracovníků, z toho je 11 vojenských lékařů.

Organizačně je výzkum rozdělen do tří sekcí. První sekce je patofyziologická a zahrnuje skupiny zabývající se otázkami v oblasti endokrinologie a metabolismu organismu při hypoxii, pneumologie, kardiologie se zaměřením na rizikové faktory ICHS, otovestibulárního aparátu se zaměřením na hluk a oftalmologie.

Druhá sekce se zabývá otázkami hygieny a imunologie a tvoří ji dvě skupiny. První se zabývá hygienou a imunologií a druhá alergologií. Této problematice je v současnosti věnována značná pozornost. V Itálii je výskyt alergických onemocnění a predispozic k nim v populaci obdobný jako u nás. Proto je z tohoto aspektu pečlivě hodnocen zdravotní stav uchazečů z hlediska výběru k pilotnímu výcviku. Mezi další sledovanou problematiku patří výzkum imunitního systému pilotů v souvislosti s jeho ovlivněním různými faktory služby, zejména stresem. Dále jsou řešeny otázky očkování, hodnocení stavu imunitního systému.

U třetí sekce jsou v popředí zájmu otázky neuropsychofyziologie. Sekce má také dvě skupiny, první se zabývá otázkami psychofyziologického výzkumu a druhá ergonomií. V popředí jsou otázky funkcí mozku, sledovaných např. pomocí kvantitativního EEG, evokovaných potenciálů apod.

Veškeré laboratorní vybavení je na vysoké úrovni a používají se nejmodernější vyšetřovací a výzkumné postupy. Většina zdejších lékařů strávila minimálně půl roku na zahraničních pracovištích, zejména v USA, kde se seznámili s nejnovějšími výsledky a metodikami v uvedených oblastech. Z uvedeného přehledu jasně vyplývá, že zde může pracovat lékař zajímavící se o výzkum v celém spektru v současnosti nejvíce se rozvíjejících medicínských oborů. Zároveň se nabízí srovnání s podmínkami pro medicínský výzkum v ČR.

Velká pozornost je věnována dalšímu vzdělávání vojenských lékařů. Vychází se z předpokladu,

že pro účely celoživotního vzdělávání, kromě využití klasických školicích akcí, jako jsou kursy, semináře, stáže, kongresy apod., je nejpodstatnějším informačním zdrojem odborná literatura, a to zejména renomované časopisy. Při současné informační explozi se vyžaduje i znalost moderních technologií získávání informací. V této oblasti jsou vojenští lékaři školeni jak v rámci pregraduálního studia, tak i cíleně v průběhu služby u vojsk. Možnosti využití současných informačních zdrojů a zároveň příprava na jejich zvládnutí je i běžnou součástí výuky na lékařských fakultách. Studující mají možnost využívat rozsáhlé knihovny, kde mají k dispozici databáze a přehledy literatury, jako

např. MEDLINE, CURRENT CONTENTS apod., se kterými mají možnost pracovat. Učí se užívat při práci e-mail a navazují spojení se zahraničními knihovnami. Např. knihovna Lékařské fakulty v Sieně razí trend omezování nákupů klasických lékařských knih a preferuje nákup odborných časopisů, databází a skript tak, aby posluchači byli nuceni vyhledávat nezbytné informace stejným způsobem, jaký budou používat v budoucnosti ve své lékařské praxi.

Do redakce došlo 8. 2. 1995